

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Adoratione Eucharistiæ

Boileau, Jacques

Viennæ, 1743

Cap. IV. Comprobatur adoratio Eucharistiæ argumento ex S. Cyrillo Hierosolymitano assumpto, quo obiit die 18. Martii, anno Christi CCCLXXXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49201](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49201)

CAPUT IV.

*Comprobatur adoratio Eucharistiæ
argumento ex S. Cyrillo Hierosoly-
mitano assumpto, qui obiit die XVIII.
Martii, anno Christi CCCLXXXVI.*

Singulari divinæ providentiæ confi-
lio S. Cyrillus præ cæteris Patri-
bus, Hierosolymis Eucharistiæ adora-
tionem clare ac dilucide explicuit:
ubi primulum institutam fuisse a Chri-
sto Domino, ex Evangelicis Scripto-
ribus intelligimus. Ibi enim creatus
successor S. Maximi, S. Athanasii de-
fensoris fortissimi, nondum ætate pro-
vecta, ut observat S. Hieronymus, ca-
techeses ad Neophytos composuit; ut
non solum Eucharistiæ mysterium ex-
plicaret, verumetiam eos ejusdem per-
cipiendæ modum atque integram ra-
tionem doceret. Quis vero ex occa-
sione ejusmodi feliciter data, paulu-
lum antiquitati adsuetus, non perspi-
ciat faciliter, virum erudiendis Neo-
phytis præfectum, omnibus sermonis

B

am-

ambagibus relictis, ac postpositis involucris, esse locutum. Itaque sic fatur Homilia v. mystagogica pagg. 244. & 245. editionis Græco-Latinæ Paris. Claudii Morelli, anno MDCXXXI. cum versione Latina Joannis Grodecii, Decani Golgomiensis, viri doctissimi, Cardinalis Stanislai Hosii Episcopi Warmiensis contubernalis.

Προσίων οὐ μὴ τεταμμένοις τοῖς τῶν χειρῶν καρποῖς προσέρχου, μηδὲ δισημημένοις τοῖς δακτύλοις: ἀλλὰ τῷ ἀριστερῷ θρόνον ποιήσας τῇ δεξιᾷ, ὡς μελλήσῃ βασιλέα ὑποδέχεσθαι καὶ κοιλάνας τὴν παλάμῳ, δέχου τὸ σῶμα τῆς Χριστοῦ, ὀπιλέγων τὸ ἄμυλον μετ' ἀσφαλείας οὐκ ἀγιάσας τοὺς ὀφθαλμοὺς τῇ ἐπαφῇ τῆς ἀγίας σώματος, μεταλάμβανε, προσέχων μὴ ὄραπολέσης τι ἐκ τούτου αὐτῷ ὅπερ γὰρ εἰ ἀπολέσης, τούτω ὡς ἀπὸ οἰκείῃς δηλονότι ἐζημιώσης μέλους. εἶπε γὰρ μοι, εἴ τίς σοι ἔδωκε ψήγματα χρυσίου, ὅκ' ἂν μετὰ πίσεως ἀσφαλείας ἐκέρχῃς, φυλαττόμενος μὴ τι αὐτῶν ὄραπολέσης καὶ ζημίαν ὑποσῆς; οὐ πολλῶ οὐκ μάλλον ἀσφαλέστερον τῆς χρυσίου καὶ λίθων τιμίῳν τιμιότερον διασκοπήσεις ὑπὲρ τῆς μὴ ψίχῃ σοι ἐκπεσεῖν; εἶτα μετὰ τὸ κοινωνῆσά σοι τῆς σώματος Χριστοῦ, προσέρχου καὶ τὸ ποτηρίῳ τῆς αἵματος, μὴ ἀνατείνων τὰς χεῖρας, ἀλλὰ κύπτων καὶ τρόπῳ προσκυνώσεως καὶ σεβάσματος λέγων τὸ, ἄμυλον ἀγιάζεις καὶ τὸ αἷμα μεταλαμβάνων Χριστοῦ. *Accedens au-*

tem

tem ad communionem, non expansis manuum volis accede, neque cum disjunctis digitis; sed sinistram veluti sedem quamdam subjicias dextræ, quæ tantum Regem susceptura est: & concava manu suscipe corpus Christi, dicens, Amen. Sanctificatis ergo diligenter oculis tam sancti corporis contactu, communica. Cave autem ne quid sinde excidat tibi: quod enim amittas, hoc iamquam ex proprio membro amiseris. Nam & quis tibi ramenta aurea daret, nonne cum magna diligentia illa teneres, cavens ne quid ex illis periret, damnumque sustineres? Et non multo magis & diligentius de hoc quod auro gemmisque pretiosius est, ne mica aliqua ex illo cadat, providebis? Tum vero post communionem corporis Christi accede ad calicem sanguinis illius, non extendens manus, sed pronus in modum ADORATIONIS ET VENERATIONIS, dicens, Amen. Sanctificeris eo sanguine quem assumis.

I. Ex his perspectum habemus integre ritum antiquum communionis corporis & sanguinis Christi; variasque vicissitudines, quibus extrinsecus obnoxius fuit, intelligimus: ex qui-

bus duo sese potissimum offerunt, quæ nobis maxime Eucharistiæ adorationem indigent. 1. Cura seu cautela particularum Eucharistiæ manu susceptæ. 2. Forma externa adorationis, quæ veluti τεκμήριον erat interni cultus Deo exhibiti. Ἀλλὰ κύριον καὶ τρόπον προσκυλήσεως καὶ σεβάσματος. *Sed pronus in modum adorationis & venerationis.* Supervacaneum esset dicere hanc vocem venerationis reddi debere voci Græcæ προσκυλήσεως. Constat enim S. Cyrillum adorationem & venerationem ibi non promiscue accepisse; sed accurate adorationem veneratione explicuisse & amplificasse, καὶ τρόπον προσκυλήσεως καὶ σεβάσματος. Insuper ad Eucharistiam solummodo ejusmodi veneratio & adoratio referri possunt, sive Christum velo specierum obducto occultum. Nam ex contextu S. Cyrilli intelligere facile est, hanc adorationem & venerationem ad id esse deputatam ac directam, ad quod accedendi normam præscribit eo loci. Cum ergo ad calicem sanguinis sacri conceptis verbis accedendum esse præscri-

scri-

scribat, *προσέχξ καὶ ποτηρίῳ τῆς ἀμαρτίας, μὴ ἀνατείνων τὰς χεῖρας.* *Accede ad calicem, non extendens manus*: hic locus recte assumitur ad concludendum, S. Cyrillum ibi adorationem calicis, seu potius sanguinis in calice contenti præscripsisse. Addam præterea, eam adorationem spectare rem, ad quam tantam curationem habendam esse docet Cyrillus, ne particulæ decidant & conculcentur, quas cum ramenti auri comparat, *ψίγματα χρυσοῦ*: quæ quidem ad solam Eucharistiam pertinent.

III. Edmundus Albertinus, superstitionis Calvinianæ in templo Charontonio Minister, hujus effugii auctor, quo voci Græcæ *προσκύνησις*, vox Latina *veneratio* redditur; alterum invenit non minus suo errori propitium, & neutiquam silentio prætermittendum. Quippe defendit hanc multis interpolationibus laborare Homiliam, probatque satis, ut videtur, nervose Codice MS. Græco Autoris anonymi, Bibliothecæ Regis Christianissimi, sub titulo *περὶ τῶν μυστηρίων* in

quo quidem multa ex hac Homilia referuntur, sed magis contracta ac compendiarum, quam in vulgatis S. Cyrilli editionibus; ex quibus colligit amplificationes ejusmodi esse adscititias, certaque corruptionis & additionis notas. Sed cum ejusmodi effugia ingenio fabricaretur Albertinus, ut vires adversariorum avertereret præsentiam veri ac proprii corporis Christi in Eucharistia urgentium; cultum & adorationem minime spectabat in hoc Codice MS. conceptis verbis expressam. Nam hæc verba in eo occurrunt, *ἀλλὰ πρόπῳ προσκυμῆσεως λέγων τὸ Ἀμὲν.* Adeoque intelligimus quam futiles & supervacanei fuerint in hoc negotio Albertini conatus; quippe cum ex certa & recepta adoratione corporis Christi in Sacramento Eucharistiæ, ejusdem vera & realis præsentia necessario consequatur.

III. Sed dato, non concessio, eo loci vocem *προσκυμῆσις* significare *venerationem*, ut aliquando ita contingere revera fatentur Grammatici; altera vox

σεβὰ-

σεβάσματος, cui redditur vox *venerationis*, expuncta particula καὶ, vel per hanc *perinde*, ut nonnumquam fieri solet, expressa, significare posset *numinis*: adeoque sensus S. Cyrilli esset, *in modum adorationis perinde ac numinis*. Ex quo perspectam haberemus ab hoc Patre vindicatam adorationem Deo, seu numini in Eucharistia præsentis. Quis enim tantisper Linguae Græcæ Autoribus adsuetus, nescit hanc vocem σεβάσματα apud Scriptores Ecclesiasticos & prophanos sæpe sæpius significare *numina*, quemadmodum σεβας, & σεβασμῶν, *cultum divinum & adorationem*? Uti patet ex libro III. Epist. 364. Isidori Pelusiota, τοῖς ἱερίοις τὸ σεβας φυλάττειν, & observavit doctissimus electa Protestantium Grammaticus, Casparus Suicerus in Thesauro Ecclesiastico Patrum Græcorum. Quamobrem semper necesse erit recognoscere *venerationem* per vocem προσκυνήσιος a S. Cyrillo significatam, ipsam esse adorationem: quippe cum inter Deum venerari & adorare nihil differat.

IV. Denique valde probabile est, S. Cyrillum adjunxisse hanc vocem *σεβάσματος* ad vocem *προσκυνήσεως*, ut eam facilius explicaret, & intelligeremus Eucharistiam instar Dei esse vera adoratione colendam. Enimvero licet apud Scriptores Ecclesiasticos verbum *προσκυνεῖν* semper *adorare* significet, duplex genus adorationis apud Græcos receptum fuisse fateri necesse est: unum scilicet creaturis exhibitum, quod officiosum appellamus: alterum soli Deo debitum, vel rebus cum Deo intime conjunctis, veluti carni & sanguini Christi; quod religiosum nuncupamus. Utriusque exempla proferre non erit tædiosum. Verbi gratia, Regum II. cap. 18. v. 21. καὶ προσεκύνησε Χρὸς τῷ Ἰωάβ, ἔ ἐξῆλθε, *Et adoravit Chusi Joab, & abiit.* Libro III. cap. 1. v. 53. καὶ προσεκύνησε τῷ βασιλεῖ Σαλωμῶν, *Et adoravit regem Salomonem.* Apud Isidorum Pelusiotam lib. IV. Epist. 27. τὸν τῆς Χριστοῦ προσκυνῆμαρον χλωάξουσι τάφον, *adorandum Christi sepulcrum cachinnis excipiunt.* In Concilio Florentino sect. IV. cap. 4.

ἢ ἕτεροι πολλοὶ προσκυύησαν τὸν πατριάρχην,
Et alii multi Patriarcham adoraverunt.
 Quis enim non intelligat ejusmodi
 adorationum species neutiquam spe-
 ctare Deum, & ab ea quæ soli Deo re-
 penditur, magnam dissimilitudinem
 habere? Quamobrem Anastasius An-
 tiochenus, Sinaitæ in Antiocheno Epi-
 scopatu successor, circa annum Christi
 DXCIX. de hujus verbi προσκυνεῖν signi-
 ficatione ait in Epistola ad scholasti-
 cos quosdam: καὶ μηδεὶς προσκοπέτω τῇ τῆς
 προσκυνήσεως σημασίᾳ· προσκυνῶμεν γὰρ ἢ ἀνθρώ-
 ποις, ἢ ἀγγέλοις, ἢ ἁγίοις, ἢ μὲν λατρεύομεν
 αὐτοῖς· κύριον γὰρ, φησὶ Μωσῆς, τὸν Θεὸν προσκυ-
 νήσεις, ἢ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. *Nemo offen-*
datur significatione vocis προσκύνησις, ado-
ratio: adoramus enim etiam homines, Ἔ
Angelos, Ἔ Sanctos; illis vero non servi-
mus. Dominum enim tuum, inquit Moy-
ses, adorabis, Ἔ illi soli servies.

Verumtamen Scriptores Canonici
 Novi Testamenti hoc verbo προσκυνεῖν
 ad significandam adorationem soli Deo
 aut Christo debitam semper usi sunt.
 Matthæi cap. 2, v. 2. de Magis, προσκύντες

προσκυύησαν αὐτῷ, *Et procidentes adoraverunt eum.* cap. 8. v. 2. καὶ ἰδοῦ, λεπρῶν ἔλθῶν προσκύνῃ αὐτῷ, *Et ecce leprosus veniens adorabat eum.* cap. 15. v. 25. de Chananæa, ἡ δὲ ἔλθουσα προσκύνῃ αὐτῷ, *Ecce veniens adorabat eum.* ibidem cap. 20. v. 20. mater filiorum Zebedæi vocatur προσκυνῶσα, *adorans.* tum cap. 28. v. 9. mulieres quibus post resurrectionem Christus apparuit, ἐκράτησαν αὐτῷ τοὺς πόδας, ἔπροσκυνησαν αὐτῷ, *tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.* & v. 17. Discipuli, ἰδόντες αὐτὸν προσκύνησαν αὐτῷ, *videntes adoraverunt eum.* Marci cap. 5. v. 6. ἰδὼν ἢ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, ἔπροσκυνήσεν αὐτῷ, *videns Jesum a longe, accurrit, & adoravit eum.* Lucæ cap. 4. v. 8. Jesus dixit diabolo, προσκυνήσεις κύριον τὸν Θεὸν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Joannis cap. 4. v. 23. καὶ γὰρ ὁ πατήρ τοῖς πιστεύουσιν ζητεῖ τοὺς προσκυνῶντας αὐτὸν, *Etenim Pater tales querit adorantes eum.* S. Paulus I. Corinth. cap. 14. v. 25. καὶ ἔτω περὶ τῶν ὀπί προσώπου προσκυνήσει τῷ Θεῷ, *Et ita cadens in faciem adorabit Deum.* Hebr. cap.

cap. 1. v. 6. ἡ προσκυνήσάτωσαν αὐτῷ πάντες
 ἄγγελοι θεῶν, *Et adorent eum omnes Angeli
 Dei.* & cap. 2. v. 21. mentione facta
 Jacobi extremum trahentis spiritum,
 hæc verba refert ex Genesis cap. 49.
 juxta versionem 70. ἡ προσκύνησεν ὅτι
 τὸ ἄκρον τῆς ράβδου αὐτοῦ, *Et adoravit eum in
 summitate virgæ ejus.*

Hanc dicendi formulam adopta-
 runt sancti Patres, eoque verbo sæ-
 pissime usi sunt ad significandam soli
 Deo debitam adorationem. Infinita
 exempla continuo sermone hujusce
 lucubrationis non deerunt; quædam
 vero referre jam satis erit, ut animo
 cœptum consilium perficiam. S. Ju-
 stinus Martyr, Apolog. II. pag. 64. ait:
 ὅθεν θεὸν μὲν μόνον προσκυνῶμεν, *Proinde Deum
 solum adoramus.* S. Clemens Alexandr.
 lib. III. Stromatῶν, pag. 323. lit. A. hæc
 habet: θεὸς σεμνὸς ἡ προσκυνητὸς, *Deus ve-
 nerandus & adorandus.* S. Athanasius
 hoc verbum cultum soli Deo debitum
 significare abundanter docet Oratione
 III. contra Arianos tomo I. pag. 394.
 κτίσμα κτίσμα ἔ προσκυνῶ, ἀλλὰ δούλω-
 σότης

πούτω, ἢ κτίσμα Θεόν. *Creatura creaturam
 non adorat, sed servus Dominum, & crea-
 tura Deum.* Quod continenti sermone
 probat exemplo S. Petri ex Act. cap.
 10. v. 25. & Angeli, ex Apocalypsis
 cap. 19. v. 10. & 22. v. 9. Πέτρος ὁ μὲν
 οὐὶ ὁ ἀπόστολος προσκυνῆσαι θέλοντα τὸν κορνή-
 λιον κωλύει λέγων, ὅτι καὶ γὰρ ἀνθρώπος εἰμι. ἄγγελος
 ἢ θέλοντα προσκυνῆσαι τὸν ἰωάννην ἐν τῇ ἀποκα-
 λύψει, κωλύει λέγων, ὅρα μὴ, σκλάβος σου εἰμι,
 ἔ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, ἔ τηρούντων
 τοὺς λόγους τῆς βιβλίου τούτου τῷ Θεῷ προσκύνησον.
*Petrus quidem Apostolus adorare volentem
 Cornelium prohibuit, dicens: quia ego ho-
 mo sum. Angelus vero volentem adorare
 Joannem in Apocalypsi, inbibuit, dicens:
 Vide ne feceris, conseruus tuus sum, &
 fratrum tuorum Prophetarum, & custodien-
 tium sermones libri huius. Deum adora.
 Ex quibus hanc consecutionem assu-
 mit: ὅτι οὐν Θεὸς ὅτι μόνος τὸ προσκυνεῖσθαι; καὶ
 τῆτο ἴσασιν ἢ αὐτοὶ ἄγγελοι, ὅτι καὶ ἀλλήλους δόξαις
 ὑπερέχουσιν, ἀλλὰ κτίσματα πάντα εἰσὶ, ἢ ἔκ εἰσι
 τῶν προσκυνεμένων, ἀλλὰ τῶν προσκυνούντων τὸν
 δεσπότην. Nonne igitur solius est Dei ado-
 rari? Et hoc sciunt ipsi Angeli, qui quidem
 se invicem gloria transcendunt; sed crea-
 tura*

tura omnes sunt, & non sunt ex iis quæ adorantur, sed quæ adorant Dominum.

S. Gregorius Nazianzenus eadem vestigia ingeminat Oratione LII. pag. 746. qua Cleodonium sic alloquitur: *Καὶ ἑ δύο ὑπὲς ὀνομάζομεν, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐν ἀδιαμέτῳ θεότητι καὶ τιμῇ προσκυνῶμεν. Nec duos filios nominamus, sed unum & eundem in indivisibili Deitate & honore adoramus.*

S. Epiphanius in Ancorato, num. LI. pag. 54. lit. C. *προσκυνεῖς τὸν σωτῆρα ἐν σώματι; ἢ ἑ προσκυνεῖς; πῶς οὖν μὴ προσκυνήσω; εἰ μὴ προσκυνήσω, ὅσα ἔχω ζῶν. Num Salvatorem adoras in corpore? an non adoras? quo tandem pacto non adorem? nisi enim adoraverō, vitam non habeo.*

S. Chrysostomus Homilia 108. tom. VI. *προσκυνητὴ θεὸς σὰρξ σὺν τῷ θεῷ, λογῶ, καθὼς καὶ ἀποθέωσεν αὐτῷ. Adoranda est caro cum Deo Verbo, quemadmodum eam etiam deificavit.*

S. Cyrillus Alexandrinus in Actis Concilii Ephesini pag. 23. docet, Christum ὡς ἄνθρωπον ἑ προσκυνεῖσθαι, *tamquam hominem non adorari; quoniam esset, inquit,*

inquit, τῆ κτίσὶ λατρεύειν, *adorare creaturam.* Ex quo intelligimus, προσκυνεῖν, & λατρεύειν, esse verba synonyma, & idem significare; quippe pag. 138. ait: ὁμολογοῦμεν ὅλον προσκυνητὸν ἔμετὰ τὸ σῶματος, ἀλλ' ἐχὶ κτ' τὸ σῶμα προσκυνητόν. *Fatetur totum esse adorandum: sed non secundum corpus esse adorandum.*

S. Joannes Damascenus lib. III. de Fide orthodoxa cap. 7. & lib. IV. cap. 3. Theophylactus in cap. 17. S. Joannis; Joannes Jejunator in lib. Pœnitentiæ, Euchologium Græcorum, & omnes Liturgiæ Græcæ eodem verbo adorationem Deo debitam significarunt. Quamobrem hæc omnia assumere non pertimesco ad concludendum, S. Cyrillum viam communem non deflexisse, & hac voce προσκύνησις, Eucharistiæ adorationem Deo debitam significasse: adeoque non dubitasse, sanctissimum Sacramentum Christum verum Deum complexu suo revera præsentem continere.